

Eindrapport experimenten 'Preventief Buurtbeheer' in Amsterdam 1991 - 1993

Procesevaluatie van de experimenten in
de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord)
en de Smaragdbuurt (stadsdeel De Pijp)

Amsterdam, juni 1994
Van Dijk, Van Soomeren en Partners B.V.
drs J.E. Bruinink
drs M. van der Gugten

Inhoudsopgave

	pagina
1 Inleiding	1
1.1 Achtergrond	1
1.2 Probleemstelling en evaluatievragen	1
1.3 Gegevensverzameling	2
1.4 Leeswijzer	3
2 Projectorganisatie	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Opzet en ontwikkeling	4
2.3 Conclusies	7
3 Plannen van aanpak	9
3.1 Inleiding	9
3.2 Hoofdelementen	9
3.3 Maatregelenmix	10
3.4 Uitvoering van de plannen	12
3.5 Conclusies	12
4 Criminaliteit, overlast en onveiligheid	14
4.1 Inleiding	14
4.2 Criminaliteit	14
4.3 Overlast	16
4.4 Onveiligheid	16
4.5 Conclusies	17
5 Conclusies en aanbevelingen	18
5.1 Algemene conclusies	18
5.2 Beantwoording evaluatievragen/probleemstelling	18
5.3 Enkele aanbevelingen	21
Bijlagen:	
1 Samenhang buurtbeheermaatregelen Van der Pekbuurt	24
2 Samenhang buurtbeheermaatregelen Smaragdbuurt	25
3 Publikatie-overzicht	26

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Voor u ligt het eindrapport over de procesevaluatie van een tweetal experimenten 'Preventief Buurtbeheer' in Amsterdam, te weten in de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord) en de Smaragdbuurt (stadsdeel De Pijp).

In nauwe samenwerking met de stedelijk coördinator Bestuurlijke Criminaliteitspreventie is door betrokkenen bij de experimenten drie jaar lang extra aandacht besteed aan de veiligheidssituatie in de beide buurten. Deze integrale en gebiedsgerichte aanpak van criminaliteit en onveiligheid sluit nauw aan bij de doelstellingen en uitgangspunten van het experimentele programma 'Criminaliteitspreventie op buurt- en wijkniveau', dat in 1990 door het ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) is opgezet. De beide experimenten hebben zodoende niet alleen betekenis binnen Amsterdam, maar leveren ook een bijdrage aan de kennisvermeerdering op landelijke niveau. Naast de inzet van financiële middelen van de gemeente Amsterdam en de beide stadsdelen, is voor de uitvoering van de beide experimenten tevens een meerjarige rijkssubsidie verkregen¹.

Teneinde de gang van zaken binnen de experimenten te kunnen volgen en beoordelen, is aan Van Dijk, Van Someren en Partners (DSP) gevraagd om de procesevaluatie te verzorgen. In dit kader zijn in de afgelopen drie jaar vele gesprekken gevoerd, enquêtes uitgevoerd, vergaderingen bijgewoond en tussentijdse rapportages geschreven. Bovendien is op verzoek ondersteuning geboden bij het uitwerken van de aanpak via schriftelijke notities en mondeling advies en is de organisatie van het werkbezoek 'Verbeter de buurt!' op 20 november 1991 in de Van der Pekbuurt verzorgd. De aangiftecijfers zijn elk half jaar door de betreffende districts bureaus van politie aangeleverd. Dit eindrapport vormt de afsluiting van de procesevaluatie van de Amsterdamse experimenten.

1.2 Probleemstelling en evaluatievragen

De Van der Pekbuurt en de Smaragdbuurt verschillen weliswaar in stedenbouwkundig en demografisch opzicht, maar kennen daarentegen vergelijkbare ontwikkelingen en problemen. Zo was er rond de start van de experimenten in beide buurten sprake van een sterke instroom van nieuwe (allochtone) bewoners, vermindering van de buurtbinding, vervuiling en verschraling van het onderhoud, overlast van jongeren en sterke gevoelens van onveiligheid onder met name de oudere bewoners. De **doelstellingen** van beide experimenten komen dan ook nagenoeg overeen en zijn omschreven als:

- het terugdringen van veel voorkomende criminaliteit en overlast;
- het verminderen van gevoelens van onveiligheid onder de buurtbewoners;
- het verhogen van de leefbaarheid in de buurt.

¹ De gemeente Amsterdam is één van de twaalf gemeenten die in het kader van deze rijksregeling een subsidie van het ministerie van Justitie toegekend hebben gekregen. Hierover zijn inmiddels meerdere rapporten verschenen (zie bijlage 3).

Deze doelstellingen worden nagestreefd via een bredere buurtbeheeraanpak. De accenten liggen daarbij op:

- het verbeteren van de afstemming van werkzaamheden van beheerders van gebouwen en openbare ruimte;
- het intensiveren van de samenwerking tussen het lokale bestuur, uitvoerende diensten, instellingen en bewoners;
- het vergroten van de betrokkenheid van bewoners bij hun dagelijkse leefomgeving.

De centrale **probleemstelling** van de evaluatie luidt als volgt:

"Is buurtbeheer een effectieve methodiek om criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid terug te dringen in buurten die gekenmerkt worden door een meer-voudige achterstandsproblematiek?"

Deze probleemstelling is uitgewerkt in de volgende evaluatievragen:

- Hoe (en hoe goed) is criminaliteitspreventie ingebed in het buurtbeheerbeleid (organisatie, draagvlak, middelen)?
- Hoe verloopt de implementatie en uitvoering van criminaliteitspreventieve maatregelen? Welke factoren werken belemmerend dan wel bevorderend?
- Welke relatie is er tussen deze factoren en de bredere buurtbeheeraanpak (bijv. verbeterde samenwerking, meer bewonersparticipatie)?
- In hoeverre worden problemen met de implementatie van criminaliteitspreventie in probleembuurten ondervangen of verminderd door de buurtbeheeraanpak?
- Welke voorwaarden moeten (dus) vervuld zijn, wil criminaliteitspreventie succesvol geïmplementeerd worden in dit type buurten?

1.3 Gegevensverzameling

In de afgelopen drie jaar is door Van Dijk, Van Soomeren en Partners een veelheid aan gegevens verzameld over de wijze van voorbereiding en uitvoering van beide experimenten. Daarnaast is ook door betrokkenen zelf allerlei informatie aangeleverd over de stand van zaken rond de verschillende projecten/maatregelen. In de vier tussentijdse rapportages zijn deze gegevens verwerkt en heeft terugkoppeling plaatsgevonden over de resultaten tot dan toe. Voor dit eindrapport zijn nog aanvullende gegevens verzameld, te weten:

- interne stukken, zoals notities, notulen, verslagen en actieplannen uit de beide buurten/stadsdelen;
- geactualiseerde aangiftecijfers van de politie over de beide buurten tot en met de tweede helft van 1993;
- afsluitende interviews met betrokkenen bij de experimenten in de beide buurten. Voor de Van der Pekbuurt is gesproken met de coördinator buurtbeheer, de vertegenwoordigster van Woningbedrijf Noordwest in het coördinatieteam, de ambtelijk coördinator buurtbeheer van stadsdeel Noord, de woonconsulent en baliemedewerker van de buurtwinkel en een drietal bewoners uit het bewonersplatform/coördinatieteam. Voor de Smaragdbuurt heeft een interview plaatsgevonden met de coördinator buurtbeheer, de opbouwwerker van Wijkcentrum Ceintuur, de directeur van Stichting Welzijn De Pijp en een bewoner².

2 Bij dit gesprek waren nog twee andere bewoners uitgenodigd, maar die bleken verhinderd te zijn.

1.4 Leeswijzer

Anders dan in de tussentijdse rapportages, waarbij de nadruk meer heeft gelegen op de stand van zaken en de te volgen strategie voor de periode daarna, staat in dit eindrapport vooral de beantwoording van de evaluatievragen en de probleemstelling centraal. Tevens is besloten om beide experimenten in samenhang te beschrijven. Juist door vergelijking van de gehanteerde aanpak en de bereikte resultaten wordt het inzicht vergroot in de voorwaarden, waaronder criminaliteitspreventie geïmplementeerd kan worden binnen een bredere buurtbeheeraanpak. Deze uitkomsten zijn niet alleen bruikbaar voor de betrokken buurten en stadsdelen, maar ook voor de buurtbeheerprojecten die inmiddels in andere delen van de stad zijn opgezet³.

Het eindrapport is als volgt opgebouwd. Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de organisatorische aspecten van beide buurtbeheerprojecten. In hoofdstuk 3 komen de plannen van aanpak aan bod en in hoofdstuk 4 staat weergegeven hoe de criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens zich gedurende de afgelopen drie jaar in de beide buurten hebben ontwikkeld. De rapportage wordt afgesloten met de algemene conclusies, beantwoording van de evaluatievragen/probleemstelling en enkele aanbevelingen.

Om dit eindrapport leesbaar en ook voor buitenstaanders begrijpelijk te houden, wordt geen poging gedaan om alle 'ins en outs' van de beide experimenten te beschrijven. Tegen deze achtergrond is in de hoofdstukken 2 en 3 een samenvattende beschrijving van achtereenvolgens de organisatorische en inhoudelijke aanpak opgenomen. Voor meer gedetailleerde informatie wordt verwezen naar de tussentijdse rapportages⁴.

3 Zie onder andere het onderzoeksrapport 'Typisch buurtbeheer: een analyse van de aanpak in Amsterdamse buurtbeheerprojecten', Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Amsterdam, maart 1994.

4 Zie bijlage 3.

2 Projectorganisatie

2.1 Inleiding

In één van de eerste bijeenkomsten van de stedelijke begeleidingscommissie Preventief Buurtbeheer, die beide projecten heeft gevolgd, werd geconstateerd dat de vorm van projectorganisatie in een buurt van grote invloed is op de wijze van uitvoering. Tegen die achtergrond is besloten om gedurende het onderzoek nader aandacht te besteden aan de organisatiestructuur. In de jaarrapportages is daar reeds uitgebreid op ingegaan. In dit hoofdstuk staan de belangrijkste ontwikkelingen nog eens op een rijtje (paragraaf 2.2) en worden de conclusies gepresenteerd (paragraaf 2.3).

2.2 Opzet en ontwikkeling

Voorgeschiedenis

In de **Van der Pekbuurt** zijn begin 1990 de eerste initiatieven voor een samenhangend beheerplan genomen door onder andere het Woningbedrijf Noordwest. Aanleiding voor dit plan was een drietal hoofdproblemen waar het Woningbedrijf regelmatig mee geconfronteerd werd, namelijk botsende woonstijlen, criminaliteit en overlast als gevolg van onaangepast gedrag. Om deze problemen aan te kunnen pakken, werd in het beheerplan voorgesteld om twee reeds bestaande (bewoners)overleggen samen te voegen en uit te breiden met een nieuw aan te stellen woonconsulent en buurtopzichter en verder met vertegenwoordigers van onder andere het wijkteam van politie en het welzijnswerk. Deze bundeling en uitbreiding van het overleg vond plaats in de 'Initiatiegroep Sociale Vernieuwing Van der Pek' en vormde, samen met het beheerplan waarin ruim aandacht besteed werd aan veiligheid en leefbaarheid, de reden dat de Van der Pekbuurt als experiment 'Preventief buurtbeheer' in aanmerking is gekomen. Het project is officieel begin 1991 van start gegaan.

In de **Smaragdbuurt** kon ook aangesloten worden op een bestaande organisatiestructuur, namelijk de beleidsgroep van het anti-vandalisme-project op het Smaragdplein⁵. Dit project was al eind 1988 van start gegaan om de hoge vernielcijfers op en rond het plein terug te dringen. Uit de evaluatie van het anti-vandalisme-project bleek, dat vandalisme en overlast door jongeren aardig waren teruggedrongen, maar dat er met name problemen bleven bestaan rond het sociaal functioneren van de buurt en het fysieke beheer van de openbare ruimte. Tegen deze achtergrond ontstond het idee van de inzet van een buurtmanager. Met de aanstelling van deze functionaris bij het stadsdeel De Pijp is medio 1991 het project 'Buurtmanager' van start gegaan.

5 De kern van dit project werd gevormd door een pleintoezichthouder op het Smaragdplein. Zie verder: Preventie rond Amsterdamse pleinen, Bureau Criminaliteitspreventie, 1990.

Zoeken naar de juiste structuur

Bij de start van het buurtbeheerproject in de **Van der Pekbuurt** fungeerde de 'Initiatiefgroep Sociale Vernieuwing Van der Pek' als overlegplatform. In deze initiatiefgroep zaten zowel bewoners als professionals (vertegenwoordigers van stadsdeel, instellingen en politie). Gedurende de brainstormfase heeft deze opzet goed gewerkt, maar naar mate het accent meer op de uitvoering kwam te liggen, bleek dit platform te log te zijn. Op basis van een extern organisatie-advies⁶ is besloten om de initiatiefgroep op te splitsen in een bewonersplatform en een instellingenoverleg, die beide ongeveer één keer per zes weken bijeenkomen. De praktische gang van zaken wordt begeleid door een coördinatieteam van zes personen uit het instellingenoverleg en het bewonersplatform, die wekelijks vergaderen. Om een te eenzijdige organisatorische aansturing te voorkomen gaat de functie van coördinator rouleren en komt terecht bij Stiban (Stichting Bewonersondersteuning Amsterdam-Noord). Na een half jaar ervaring met de nieuwe organisatiestructuur wordt het geheel geëvalueerd. Uit de gehouden organisatie-enquête bleek, dat de nieuwe organisatiestructuur duidelijk beter functioneert dan de oude structuur en nauwelijks veranderingen behoeft. Wel wordt gekozen om de in het advies voorgestelde halfjaarlijkse buurtvergadering te laten vervallen. Daarvoor in de plaats is een Groot Initiatiefoverleg (waaraan de drie overlegorganen en eventueel derden deelnemen) en een bewonersenquête gekomen. De organisatiestructuur is vervolgens tot het einde van het experiment nagenoeg ongewijzigd gebleven.

In het buurtbeheerproject in de **Smaragdbuurt** is de buurtmanager aangesteld bij het stadsdeel De Pijp. Volgens opzet zou de buurtmanager in de buurt aankoppelen bij het beleidsteam, dat het anti-vandalisme-project op en rond het Smaragdplein begeleidde. Tevens werd een beleidsgroep 'Buurtmanager' geformeerd, bestaande uit de instellingen die in de Smaragdbuurt actief zijn. Het wijkcentrum Ceintuur en de woningcorporaties maakten in aanvang geen deel uit van de beleidsgroep. In het jaarrapport 1992 werd geconstateerd dat de gekozen organisatiestructuur om een aantal redenen niet aan de verwachtingen voldeed. Enkele belangrijke instellingen waren niet bij het buurtbeheer betrokken, er was geen goede afbakening van taken en verantwoordelijkheden tussen beleidsgroep 'Buurtmanager' en beleidsteam 'Anti-vandalisme-project' en de buurtmanager zelf werd geconfronteerd met het beruchte 'twee-petten-probleem'. Bovendien was het niet of nauwelijks gelukt om bewoners bij het buurtbeheer te betrekken. Op basis van deze constatering werd besloten een herbezinning te laten plaatsvinden op de gekozen aanpak en organisatievorm. Na een half jaar stil gelegen te hebben, is het buurtbeheerproject begin 1993 in een nieuw jasje weer van start gegaan. De beleidsgroep 'Buurtmanager' is aangevuld met vertegenwoordigers van het stadsdeel, het wijkcentrum Ceintuur en de woningcorporaties en omgevormd tot een Stuurgroep Buurtbeheer de Pijp onder voorzitterschap van de portefeuillehouder Sociale Vernieuwing van het Dagelijks Bestuur. De functie 'buurtmanager' is komen te vervallen. De coördinerende taken in de buurt zijn overgedragen aan een coördinator buurtbeheerproject Smaragdbuurt en een deel van de uitvoerende taken zijn neergelegd bij een nieuw aangestelde opbouwwerker. Het beleidsteam voor het anti-vandalisme-project heeft een bredere taakin-vulling gekregen en fungeert sindsdien als Buurtbeheergroep Smaragdbuurt. Deze organisatiestructuur is gedurende het vervolg van het experiment in stand gebleven.

6 Zie: 'Er moet wel iets te managen zijn', M. Ernsting, Amsterdam, 1991.

Ontwikkeling van het draagvlak

Het draagvlak voor buurtbeheer in de **Van der Pekbuurt** is bij de meeste betrokkenen over het algemeen goed geweest. Dit geldt vooral voor de vijf belangrijkste partijen in buurtbeheer, te weten het Woningbedrijf, Stiban, stadsdeelwerken, een groep zeer actieve bewoners en de politie. Aanvankelijk minder goed was de betrokkenheid van een aantal (kleinere) welzijnsinstellingen. Voor een belangrijk deel was dat het gevolg van interne reorganisaties en daarmee gepaard gaande positiewisselingen. Met de komst van een eerstelijns-overleg, waarin hulpverleners hun werkzaamheden op elkaar af kunnen stemmen, is de betrokkenheid van de meeste welzijnsinstellingen in de tweede helft van het project duidelijk verbeterd⁷.

De betrokkenheid van bewoners - de groep zeer actieve bewoners daargelaten - is gedurende het gehele project wel toegenomen, maar minder dan vooraf op was gehoopt. Met name de allochtone bewoners blijken zich nauwelijks in te (willen) zetten voor buurtbeheer. Wel participeren zij in kortlopende, kleinschalige beheermaatregelen. Buurtbeheer is kennelijk ook voor bewoners een 'cultuur'omslag, die wat meer tijd vraagt dan gedacht. De (licht) stijgende lijn in betrokkenheid van bewoners geeft echter wel vertrouwen voor de periode na het experiment.

Het draagvlak voor buurtbeheer in de **Smaragdbuurt** was bij de start van het project groot bij de initiatiefnemers van het project, te weten het stadsdeel⁸, Stichting Welzijn de Pijp en de politie. Het wijkcentrum Ceintuur en de woningcorporaties zijn daarentegen nauwelijks betrokken geweest bij de voorbereiding en uitvoering van de eerste fase van het experiment. De leden van de bewonerscommissie AWW zijn zelfs uit onvrede opgestapt en het Wijkcentrum Ceintuur zette zich als belangenbehartiger van de bewoners in die fase van het experiment nogal fel af tegen het stadsdeel. Met de verandering van de aanpak en de organisatiestructuur is ook het draagvlak voor het experiment verstevigd en uitgebreid. De organisaties die tot dan toe ontbraken, werden nadrukkelijk betrokken bij het buurtbeheerproject. Op basis van plannen van inzet per organisatie wordt een nieuw plan van aanpak opgesteld. Alleen de bewonerscommissie AWW en de Arabische oudercommissie blijven weinig belangstelling tonen om deel te nemen aan het buurtbeheeroverleg. Wel gaat de Arabische oudercommissie zich meer en meer op de buurt richten en wordt er in het kader van buurtbeheer ook beter samengewerkt. Het draagvlak onder de bewoners was en is nog steeds klein. Er is door met name de opbouwwerker veel energie gestoken in het tot stand brengen van een (multicultureel) bewonersoverleg, echter tot voor kort zonder resultaat⁹. Als belangrijkste verklaring wordt aangegeven dat de belangen, wensen, ontwikkeling en culturele referenties van allochtonen nog te sterk afwijken van die van autochtonen. Daarnaast speelt wellicht mee dat er voor bewoners in de Smaragdbuurt weinig aanleiding meer is om zich te organiseren (geen grote problemen of ingrijpende plannen)¹⁰.

7 In dit eerstelijns-overleg zijn onder andere vertegenwoordigd: het Maatschappelijk Werk, de Wijkpost voor Ouderen, de Sociaal Raadsvrouw, de Gezinsverzorging en de Woonconsulent.

8 Overigens liet het draagvlak voor het project 'Buurtmanager' in aanvang ook bij enkele sectoren van het stadsdeel te wensen over. Het projectbureau Sociale Vernieuwing van stadsdeel De Pijp, waarbij de buurtmanager was aangehaakt, fungeerde in deze fase als trekker van het project.

9 Begin juni 1994 hebben 25 bewoners zich bereid verklaard om zich voor de buurt in te zetten, waaronder ook deelname aan een bewonersoverleg.

10 Opmerkelijk is dat dit bij de start van het experiment al werd geconstateerd door de toenmalige buurtmanager: "Bewoners vragen zich af waar ze alle aandacht voor hun buurt aan te danken hebben". Men was duidelijk niet gewend aan het feit, dat het stadsdeel een preventieve inspanning ging leveren ten behoeve van de buurt. Daarbij speelt ook nog een rol dat bewoners hun buurt vaak subjectief en op korte termijn beoordelen, terwijl bijvoorbeeld het stadsdeel de buurt meer objectief beoordeelt.

Inzet van financiële middelen

Het buurtbeheerproject in de **Van der Pekbuurt** heeft gedurende de experimentele periode kunnen beschikken over voldoende middelen. Met het wegvallen van de subsidies na het experiment wordt de zaak echter penibel. Het project is tot 1 januari 1995 nog veilig gesteld door extra middelen/faciliteiten van het woningbedrijf en het stadsdeel, maar daarna blijft de situatie onzeker¹¹. Het Woningbedrijf Noordwest heeft bijvoorbeeld al aangegeven dat extra financiering na 1995 er wellicht niet in zit, omdat de directe 'opbrengsten' tegenvallen. Het woningbedrijf vindt dat ze te weinig terugziet van het extra geld dat in het buurtbeheerproject is gestoken. Het stadsdeel daarentegen spreekt de bereidheid uit om ook op langere termijn (extra) financiële middelen ter beschikking te stellen.

In de **Smaragdbuurt** bleken de middelen wat krapper dan in de Van der Pekbuurt. Hierdoor kon volgens betrokkenen niet altijd de (personele) inzet geleverd worden die wenselijk was. Voor een deel is dat opgelost door als een soort goodwill naar het project toe veel eigen tijd in het project te steken. Dat daarvan andere reguliere activiteiten de dupe werden, is voor lief genomen. Echter, nu de subsidie wegvalt en interne bezuinigingen van diverse organisaties doorklinken, lijkt het regulier onderbrengen van de gesubsidieerde buurtbeheeractiviteiten ver weg. Er wordt momenteel getracht om nieuwe subsidies te verkrijgen, teneinde het project voorlopig op een of andere manier te kunnen continueren.

2.3 Conclusies

Uit het voorgaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- De belangrijkste organisatorische winst is geweest dat nagenoeg alle organisaties, instellingen en groepen, die belang hebben bij buurtbeheer, zijn gaan samenwerken. Hierdoor zijn korte lijnen tussen de partijen ontstaan, die onder andere sneller handelen hebben opgeleverd. Gaande de rit zijn zowel in de Van der Pekbuurt als de Smaragdbuurt allerlei leerervaringen opgedaan, die het ontwikkelingsproces van buurtbeheer hebben ondersteund¹². Omdat criminaliteitspreventie een integraal onderdeel van het buurtbeheer vormde, is er ook in dit opzicht van het organisatorische netwerk geprofiteerd. Met name het contact tussen enerzijds de politie en anderzijds bewoners, woningbedrijf (Van der Pekbuurt) en onderwijs (Smaragdbuurt) is als gevolg van buurtbeheer geïntensiveerd.
- De nadruk heeft bij buurtbeheer in beide buurten vooral gelegen op criminaliteitspreventieve maatregelen (zie ook hoofdstuk 3). Vooral de politie heeft daarin een sterke rol gehad en zag zich gesteund door veel partijen. Dat is begrijpelijk, aangezien criminaliteitspreventie veel te maken heeft met het beheer van de buurt en daarmee dus ook met bewoners(-organisaties), welzijns-/

11 Met de discussie over het structureel onderbrengen van de projecten na de subsidieperiode is tijdig begonnen, namelijk al aan het begin van het laatste experimentjaar. Deze termijn bleek achteraf eerder te kort dan te lang.

12 In de Smaragdbuurt heeft halverwege het buurtbeheerproces zelfs een fundamentele heroriëntatie plaatsgevonden op de organisatie en werkwijze. Volgens betrokkenen heeft dit uiteindelijk een positieve uitwerking gehad op de ontwikkeling van het buurtbeheer in het gehele stadsdeel De Pijp. Ook in stadsdeel Noord heeft het buurtbeheer in de Van der Pekbuurt een duidelijke voorbeeldfunctie vervuld.

opbouwwerk, corporaties/woningbedrijven en stadsdeelorganisaties. Het draagvlak voor criminaliteitspreventie bij deze organisaties hangt dan ook nauw samen met het draagvlak voor (sociaal en fysiek) buurtbeheer.

- Het draagvlak voor buurtbeheer en criminaliteitspreventie onder bewoners heeft tot nog toe slechts in beperkte mate geleid tot daadwerkelijke betrokkenheid of eigen inzet bij het project. In beide buurten is deze inbreng vooral afkomstig van een kleine groep zeer actieve bewoners, die uiterst waardevol voor buurtbeheer is gebleken. Het bereiken van een brede achterban van buurtbewoners is lastiger dan vooraf door betrokkenen werd ingeschat.
- De uitvoering van criminaliteitspreventieve maatregelen heeft binnen beide projecten niet geleden onder een tekort aan financiële middelen. Dit heeft uiteraard veel te maken met de meerjarige subsidie van het ministerie van Justitie. Daarentegen moet geconstateerd worden, dat de richting die beide buurtbeheerprojecten aan het einde van de experimentele periode uitgaan, nog ongewis is. In de Van der Pekbuurt is dit voor tenminste één jaar ondervangen door de inzet van een extra vrijgemaakte middelen. In de Smaragdbuurt bestaat over de (financiële) middelen nog onzekerheid. Hieruit blijkt weer eens dat het in de praktijk moeilijk is om gesubsidieerde experimenten om te zetten in structureel beleid.
- In de Smaragdbuurt is de nadruk op criminaliteitspreventie binnen buurtbeheer geleidelijk verschoven naar de achterliggende sociale problemen (etnisch en opvoedkundig). Hiermee wordt niet alleen nog dichter naar de bewoners toe gegaan, maar wordt er ook meer van bewoners verwacht. Of een dergelijke aanpak daadwerkelijk leidt tot vermindering van criminaliteit en overlast, zal waarschijnlijk pas op de langere termijn blijken. Wel betekent het een andere aanpak dan in de Van der Pekbuurt, waar de criminaliteitspreventieve projecten meer een korte termijn karakter hebben gehad en de (beperkte) inbreng van bewoners minder cruciaal is geweest.

Resumerend kan geconcludeerd worden dat de bestrijding van criminaliteit, onveiligheidsgevoelens en overlast een belangrijke plaats heeft ingenomen binnen de buurtbeheerprojecten. Het knelpunt ligt dan ook meer in de richting die buurtbeheer zal inslaan dan in de betekenis die daarbij wordt toegekend aan de veiligheidsproblematiek.

3 Plannen van aanpak

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de planning en uitvoering van de plannen van aanpak uit beide buurten. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de hoofdelementen van de plannen (paragraaf 3.2), de aard van de maatregelen (paragraaf 3.3) en de uitvoering van de plannen (paragraaf 3.4). Het hoofdstuk wordt afgesloten met de belangrijkste conclusies (paragraaf 3.5).

3.2 Hoofdelementen

In de **Van der Pekbuurt** heeft een brede benadering van de leefbaarheidsproblematiek door middel van een integrale aanpak centraal gestaan. Naast het aspect 'veiligheid' is eveneens aandacht besteed aan de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving, het samenleven van autochtone en allochtone bewoners, het voorzieningenaanbod en de informatieverstrekking in de buurt. Daarbij heeft een drietal projecten een belangrijke rol gespeeld¹³:

- **Buurtwinkel:**

De buurtwinkel is in bijna drie jaar tijd uitgegroeid tot een laagdrempelige voorziening, waar bewoners informatie kunnen krijgen over het buurtbeheerproject en hun klachten op uiteenlopende gebieden kunnen melden. In de buurtwinkel worden spreekuren gehouden door de woonconsulenten, de buurtklachtencoördinator van het Woningbedrijf, de buurtopzichter van de sector stadsdeelwerken en de politie. De openstelling van de buurtwinkel is in het begin door persoonlijke omstandigheden van enkele medewerkers nogal mager geweest. Door de komst van een baliemedewerker (via de banenpoolregeling) is de openstelling echter weer volledig geworden. Uit de vorig jaar gehouden bewonersenquête is gebleken, dat de buurtwinkel inmiddels goed bekend is onder de buurtbewoners en het merendeel van hen ook weet waarvoor men in de buurtwinkel terecht kan.

- **Woonconsulent(en):**

De woonconsulent(en) zijn voor het project aangesteld om mee te werken aan het signaleren en oplossen van sociale problemen in de buurt. Door onzekerheid rondom de aanstelling van de woonconsulent(en) en persoonlijke omstandigheden (zwangerschapsverlof/ziekte), hebben beide woonconsulenten nauwelijks op volle sterkte kunnen werken¹⁴. Dit heeft geleid tot prioriteitsstelling in het takenpakket van de woonconsulent(en). Het accent werd gelegd op het aanpakken van burenruzies, (drugs)overlast en illegale bewoning¹⁵. Met name de inspanningen op het gebied van druggerelateerde overlast zijn zeer tijdrovend gebleken, maar beginnen nu vruchten af te werpen. Het inzicht in de drugsproblematiek is sterk toegenomen en er is inmiddels een draaiboek opgesteld, dat in ruim één maand

13 Aan deze drie projecten is tevens het grootste deel van de extra financiële middelen besteed.

14 Het Woningbedrijf Noordwest heeft niet voor tijdelijke vervanging van de woonconsulent(en) gezorgd. Hierdoor is deze belangrijke sleutelfunctie voor buurtbeheer eigenlijk te lang onbezet gebleven. Dit pleit voor het maken van afspraken over een inzet van **gegarandeerde uren** in plaats van de inzet van personen.

15 Er is prioriteit gelegd bij die zaken, die vanuit de bewoners naar voren zijn gekomen.

kan leiden tot uithuisplaatsing van (drug)overlastgevende huurders¹⁶.

- Buurtonderhoudsploeg (BOP):

De BOP heeft een belangrijke (additionele) bijdrage geleverd aan het realiseren van een schonere buurt en is 'onmisbaar' volgens buurtbewoners. Als enige van de drie hier besproken projecten is de BOP inmiddels structureel in het beleid ondergebracht en aangehaakt bij stadsdeelwerken.

In de **Smaragdbuurt** is de nadruk in het plan van aanpak in eerste instantie met name gelegd op het verminderen van de onveiligheid en de overlast in de buurt. Samen met het wijkbureau van politie speelde de toenmalige buurtmanager hierbij een centrale rol. Na de herstart van het project is het accent meer komen te liggen op het terrein van opvoedingsondersteuning, bewonersparticipatie en vrijetijdsbesteding. Daarmee heeft het plan van aanpak geleidelijk een meer integraal karakter gekregen. In deze fase is een belangrijke rol toegeschreven aan de opbouwwerker, die via kleinschalige initiatieven contacten met en tussen bewoners tot stand heeft gebracht.

3.3 Maatregelenmatrix

In de publicatie 'Preventie en Buurtbeheer: criminaliteitspreventie op wijk- en buurniveau' (1991) van het ministerie van Justitie is een schema opgenomen, waarin de verschillende preventiemaatregelen kunnen worden gerubriceerd. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen enerzijds dadergerichte, situatiegerichte en slachtoffergerichte maatregelen en anderzijds primaire, secundaire en tertiaire preventie. Primaire preventie is gericht op de gehele buurt, secundaire preventie is gericht op risicoplekken/risicogroepen en tertiaire preventie is gericht op probleemplekken/probleemgroepen. In de navolgende schema's zijn de preventiemaatregelen uit de plannen van aanpak voor achtereenvolgens de Van der Pekbuurt en de Smaragdbuurt in de maatregelenmatrix weergegeven (zie ook bijlagen 1 en 2).

Schema 1: Maatregelenmatrix Van der Pekbuurt

Van der Pekbuurt	primair	secundair	tertiair
dadergericht		jeugdvoorzieningen fietsenstalling	afspraken met jeugdige ouders drugsoverlast
situatiegericht	raambeveiliging + verlichting	beheerproject woonomgeving buurtonderhouds- ploeg	speeltuin politie- surveillance
slachtoffergericht	buurtwinkel	weerbaarheid blokgesprekken fietsenstalling	

¹⁶ Vooral in het laatste projectjaar zijn diverse ontruimingsprocedures gestart en met succes afgerond.

In het plan van aanpak voor de Van der Pekbuurt zijn 12 van de 21 maatregelen in meer of mindere mate gericht op het verminderen van criminaliteit, overlast en onveiligheid. De andere 9 maatregelen zijn ingedeeld in de categorieën 'algemene voorlichting/informatie' (buurtgids, buurtkrant, kennisoverdracht culturen), 'algemene fysieke ingrepen' (kangoeroewoningen, woningen/tuinonderhoud, ouderenvoorzieningen) en 'overig' (recreatieve activiteiten, kinderopvang en kadervorming). Halverwege het project zijn nog twee nieuwe activiteiten aan het plan van aanpak toegevoegd, namelijk een informatiegroep en een eerstelijns-overleg. De informatiegroep is in het leven geroepen om de informatiestroom van en naar bewoners, maar ook tussen de participanten in het project, beter te laten verlopen. Het eerstelijns-overleg is met name bedoeld om een aantal instellingen uit de welzijnshoek meer bij buurtbeheer te betrekken.

Schema 2a: Maatregelenmatrix Smaragdbuurt voor de herstart

Smaragdbuurt	primair	secundair	tertiair
dadergericht	preventieproject aangiftebereidheid opvoedingsproject	pleintoezicht schoolverzuim voetbaltoernooi	daderaanpak Halt leef/woonstijlen
situatiegericht		pleintoezicht leefbaarheidsteam schoonmaakactie	
slachtoffergericht	spreekuur voorlichtingsplan		leef/woonstijlen

Schema 2b: Maatregelenmatrix Smaragdbuurt na de herstart

Smaragdbuurt	primair	secundair	tertiair
dadergericht	meidenwerk	ouderen en jongeren jongeren netwerk buurtgericht sportwerk tienerwerk	opvoedingsproject
situatiegericht			pleintoezicht
slachtoffergericht	aanspreekpunt aangiftebereidheid mobiele politiepost		

Uit het schema 2a blijkt, dat op één na alle maatregelen uit het eerste plan van aanpak in meer of mindere gericht waren op het verminderen van criminaliteit, overlast en onveiligheid. Deze ene maatregel was in bredere zin gericht op het vergroten van de bewonersparticipatie binnen de Smaragdbuurt. Met de herstart van het project is ook het plan van aanpak geactualiseerd. In het nieuwe plan zijn 24 maatregelen beschreven, waarvan er 11 als bestaand en 13 als nieuw kunnen worden aangemerkt. Vier daarvan hebben uitsluitend met de organisatie van het buurtbeheerproject te maken (signalering, buurtbeheergroep, samenwerkingscontract en coördinatie). Zes van de nieuwe maatregelen zijn hoofdzakelijk gericht op het bereiken van bewoners en het vergroten van de bewonersparticipatie. Drie maatregelen uit het bijgestelde plan van aanpak zijn gericht op preventie, te weten het aanspreekpunt voor en door bewoners (zelfredzaamheid), de mobiele politiepost en het netwerk voor risicojongeren. Het plan van aanpak is daarna op onderdelen nog twee keer bijgesteld.

3.4 Uitvoering van de plannen

In de plannen van aanpak is aangegeven op welke termijn de voorgenomen maatregelen kunnen worden uitgevoerd en welke knelpunten hierbij (kunnen) optreden. In hoeverre deze inschatting vooraf juist is geweest, blijkt meestal pas in de voorbereidingsfase. In de tussentijdse rapportages is telkens per maatregel aangegeven of de uitvoering volgens planning is verlopen en welke knelpunten hierbij naar voren zijn gekomen.

In de **Van der Pekbuurt** waren na het eerste jaar 12 maatregelen in uitvoering, bevonden zich 5 maatregelen in voorbereiding en was aan 4 maatregelen nog niet of nauwelijk aandacht besteed. Tegen het einde van het project blijken alle maatregelen uit het plan van aanpak ter hand genomen te zijn.

In de **Smaragdbuurt** waren na het eerste jaar 5 van de 13 maatregelen in uitvoering, bevonden zich 4 maatregelen in voorbereiding en was er aan 4 maatregelen nog geen aandacht besteed of bleken deze inmiddels achterhaald te zijn. Na drie jaar (oftewel bijna één jaar na de herstart van het project) blijken er van de 24 maatregelen uit het bijgestelde plan van aanpak 18 op een of andere wijze in uitvoering genomen en 6 nog niet uitgevoerd.

Overigens is het niet juist om het succes of falen van een buurtbeheerproject alleen af te lezen aan het aantal uitgevoerde maatregelen uit het plan van aanpak. De kracht van een buurtbeheerproject komt vooral naar voren in de mate, dat adequaat en flexibel ingespeeld kan worden op veranderende omstandigheden. In de Smaragdbuurt is het roer tussentijds zelfs geheel omgegooid, maar ook in de Van der Pekbuurt zijn nieuwe maatregelen aan het plan van aanpak toegevoegd en hebben accentverschuivingen plaatsgevonden. Uiteindelijk gaat het er natuurlijk om of de maatregelen die uitgevoerd zijn, hebben geleid tot het bereiken van het achterliggende doel van een schonere, veiliger en leefbaarder buurt.

3.5 Conclusies

Ten aanzien van de opzet en de uitvoering van het plan van aanpak in de beide buurten kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de voorbereiding en uitvoering van de preventiemaatregelen redelijk goed is verlopen. In beide buurten is een relatief groot aantal preventiemaatregelen op diverse terreinen tot stand gekomen. Daarbij geldt dat het plan van aanpak in de Van der Pekbuurt meer als leidraad voor de uitvoering heeft gefungeerd en er derhalve projectmatiger is gewerkt dan in de Smaragdbuurt.
- Uit de gang van zaken in de beide experimenten kan een aantal praktische knelpunten worden afgeleid, die de uitvoering van voorgenomen maatregelen in de weg heeft gestaan:
 - . **strategie:** een bepaalde maatregel blijkt bij nader inzien minder goed te passen in de hoofdlijnen van de aanpak, dan wel door veranderingen in de prioriteitsstelling achterhaald te zijn;
 - . **methodiek:** een bepaalde maatregel blijkt qua aanpak niet aan te slaan of geschikt te zijn om het achterliggende doel te bereiken;
 - . **draagvlak:** er blijkt onvoldoende animo te zijn bij uitvoerders of bewoners voor de (wijze van) uitvoering van een bepaalde maatregel;
 - . **organisatie:** de projectorganisatie blijkt niet in staat te zijn om een bepaalde maatregel van de grond te tillen door gebrek aan samenwerking en/of financiële middelen, dan wel door besluitvorming op hoger niveau.
- Meer specifiek voor de preventiemaatregelen kan geconstateerd worden, dat de volgende factoren **belemmerend** werken voor de uitvoering ervan:
 - . de signalering van problemen en het inzicht in de achtergronden is vaak te algemeen of onvolledig (wat is er precies aan de hand?)¹⁷;
 - . er bestaat niet altijd voldoende kennis en inzicht bij betrokkenen inzake de te verwachten opbrengsten van een bepaalde aanpak of cluster van maatregelen (hoe pak je het probleem zo gericht mogelijk aan?);
 - . het resultaat van preventiemaatregelen is veelal pas op langere termijn zichtbaar, zodat het lastiger is om de motivatie van betrokkenen op peil te houden (hoe houd je de aandacht vast?);
 - . de aangiftecijfers van delicten bij de politie vormen slechts een hele ruwe indicatie van de effectiviteit van de preventiemaatregelen (wat levert het op?);
 - . soms loopt het project tegen de grenzen van haar mogelijkheden aan (zoals bijvoorbeeld bij drugsgelateerde overlast). Maatregelen van hogerhand zijn dan vaak noodzakelijk om de voortgang te waarborgen.
- Uit de experimenten komen onder andere de volgende **bevorderende factoren** voor de uitvoering van preventiemaatregelen naar voren:
 - . de verschillende betrokken organisaties hebben een beter overzicht van het totale pakket aan maatregelen en projecten, dat in de buurt wordt uitgevoerd;
 - . de samenhang tussen verschillende maatregelen binnen een buurt is beter gewaarborgd dan bij het afzonderlijk uitvoeren van preventiemaatregelen;
 - . er is een structureel overlegplatform waar de voorbereiding en uitvoering van de preventiemaatregelen met meerdere partijen besproken wordt;
 - . de verantwoordelijkheid voor preventiemaatregelen in de ruime betekenis van het begrip ligt minder dan voorheen bij de politie alleen.

17 Een gedegen analyse is noodzakelijk.

4 Criminaliteit, onveiligheid en overlast

4.1 Inleiding

Bij de start van het experiment Preventief Buurtbeheer zijn voor beide projecten heldere doelen geformuleerd. De kern van de aanpak richtte zich op het verminderen van criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid in de projectbuurten (zie ook bijlagen 1 en 2). In dit hoofdstuk staat beschreven hoe in beide buurten deze problematiek zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld.

4.2 Criminaliteit

In tabel 1 zijn de aangiftecijfers van de politie voor diverse delicten in de Van der Pekbuurt op een rijtje gezet.

Tabel 1: Geregistreerde delicten in de Van der Pekbuurt tussen 1990 en 1993

Delicten	1990 ¹⁸	1991	1992	1993
inbraak woning	124	126	74	83
inbraak box/garage	19	11	32	17
inbraak school/bedrijf	47	5	20	11
diefstal auto	18	5	12	19
diefstal (brom)fiets	60	26	53	38
diefstal uit auto	73	30	65	82
zakken/tassen rollen	21	2	7	7
mishandeling	17	11	13	12
beroving	11	2	2	15
vernieling auto	21	10	12	8
vernieling openbaar gebouw	3	1	-	4
overige vernielingen	19	26	12	22
Totaal	433	255	302	318

Uit de tabel kan worden opgemaakt, dat het totaal aantal door de politie geregistreerde aangiften in het eerste projectjaar (1991) flink is afgenomen ten opzichte van het jaar daarvoor. In 1992 blijkt het totaal aantal aangiften echter te zijn gestegen en ook in 1993 valt een (lichte) toename te constateren. Ondanks deze toename in de laatste twee jaar ligt het aantal aangiften in 1993 nog ruim onder dat van 1990.

18 Medio 1990 is de politie overgegaan op een andere registratie cq. indeling/benoeming van delicten. De oude, voorgaande registraties zijn daarbij wel aangepast/omgezet, maar een 'lekkage' valt niet uit te sluiten. De cijfers moeten derhalve met de nodige voorzichtigheid worden beschouwd.

Wanneer de delicten afzonderlijk worden beschouwd, dan blijkt vooral het aantal aangiften van inbraak in woning, inbraak in school/bedrijf, zakken/tassen rollen en vernieling auto zich positief te hebben ontwikkeld. Minder gunstig is het beeld voor met name diefstal uit auto, diefstal van auto en beroving. Het aantal aangiften van deze drie delicten laat vanaf 1991 een stijgende lijn zien.

De aangiftecijfers van de politie voor wat betreft de delicten in de **Smaragdbuurt** staan gepresenteerd in tabel 2.

Tabel 2: Geregistreeerde delicten voor de Smaragdbuurt tussen 1990 en 1993

Delicten	1990 ¹⁹	1991	1992	1993
inbraak woning	20	48	58	23
inbraak instelling/bedrijf	3	-	1	1
inbraak overig	?	4	5	6
diefstal auto/motor	1	9	7	5
diefstal (brom)fiets	7	16	8	7
diefstal uit/vanaf auto	46	53	65	40
diefstal uit woning	12	8	8	8
diefstal uit bedrijf/instelling	?	2	-	1
diefstal uit winkel	?	-	1	-
diefstal in openbaar gebied	?	5	3	3
zakken/tassen rollen	4	1	3	-
mishandeling	?	-	-	2
beroving/roofoverval	4	3	10	3
belediging/bedreiging	?	1	-	3
vernieling	7	7	14	6
Totaal	?	157	183	108

De tabel laat zien, dat het aantal aangiften voor de meeste delicten tot en met 1992 jaarlijks is toegenomen. In 1993 blijkt het totaal aantal aangiften echter flink te zijn afgenomen. Daarmee is ongeveer het niveau van voor de start van het project (1990) bereikt. In vergelijking met de cijfers voor stadsdeel De Pijp blijkt het totaal aantal aangiften in de Smaragdbuurt tussen 1991 en 1993 met 31% te zijn afgenomen tegenover 3% in het gehele stadsdeel.

Het afzonderlijk analyseren van de delicten is in dit geval weinig zinvol, aangezien de meeste gepaard gaan met een gering aantal aangiften. Uitzondering hierop zijn woninginbraak en diefstal uit/vanaf auto. Het aantal aangiften van beide delicten vertoont hetzelfde beeld als het totaal aantal aangiften, namelijk een jaarlijkse toename in de eerste twee jaar van het project en een afname in het laatste jaar.

19 Door een tussentijdse wijziging van software van de politie zijn de aangiftecijfers over 1990 anders geregistreerd, waardoor sommige gegevens ontbreken en andere zijn samengesteld uit andere rubrieken. De gegevens over 1990 dienen dan ook met de nodige voorzichtigheid te worden gehanteerd.

4.3 Overlast

In de **Van der Pekbuurt** was voor aanvang van het project met name sprake van overlast als gevolg van woonproblematiek (botsende woonstijlen) en woonomgevingsproblematiek (overlast groepen jongeren, vervuiling en graffiti). Met betrekking tot de *woonproblematiek* kan worden geconstateerd, dat de problematiek ernstiger bleek te zijn dan vooraf bekend was. Gedurende het project is namelijk duidelijk geworden, dat veel van de problemen gerelateerd zijn aan drugsoverlast (dealeradressen, gebruikerspanden, overlast junks, etc). Dat dit soort problematiek zich wat moeilijker laat oplossen dan een 'simpele' burenruzie, spreekt voor zich. Desondanks zijn in met name de laatste anderhalf jaar de eerste successen op het gebied van uithuisplaatsingen en bemiddelingen geboekt²⁰. De *woonomgevingsproblematiek* is in de projectperiode zichtbaar afgenomen. Door de komst van de buurtonderhoudsploeg (BOP) en snel herstel van bekladde muren en gebouwen, is vervuiling en graffiti tot aanvaardbare proporties teruggebracht. De overlast van groepen jongeren is minder geworden, maar nog niet verdwenen. Groepen jongeren tot 14 jaar zorgen nauwelijks (meer) voor overlast. De wat oudere jeugd wil nog wel eens voor overlast zorgen. In dat kader wordt het door betrokkenen betreurd dat een ontmoetingscentrum voor (Marokkaanse) jongeren in de buurt heeft moeten sluiten²¹.

De overlast in de **Smaragdbuurt** werd voor de start van het project hoofdzakelijk veroorzaakt door kinderen en jongeren. In tegenstelling tot de Van der Pekbuurt betreft het hier vooral kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar die voor het grootste deel van de overlast zorgen. In de afgelopen drie jaar kan worden vastgesteld, dat de overlast langzaam aan het afnemen is. Er wordt volgens de bewoners nog maar weinig vernield in de buurt en het opknappen van het Smaragdplein heeft er toe geleid, dat er voor de kinderen weer een behoorlijke speelplek aanwezig²². Verder (b)lijkt de voorlichting op scholen haar vruchten af te werpen en hebben agenten van het wijkteam een redelijk goed contact opgebouwd met een groep lastige jongeren uit de buurt²³. In de Smaragdbuurt is vervuiling en graffiti eigenlijk nooit een (groot) probleem geweest. De buurt werd voor aanvang van het project en wordt ook nu nog doorgaans goed schoongehouden door stadsdeelwerken. Overigens zijn de bewoners zelf over het algemeen ook 'netjes' voor hun buurt.

4.4 Onveiligheid

Een mogelijke verandering in onveiligheidsgevoelens van bewoners in de **Van der Pekbuurt** valt niet aan te geven, omdat alleen gegevens beschikbaar zijn van één bewonersenquête²⁴. Uit deze enquête en signalen van bewoners en betrokkenen bij het project kan wel worden opgemaakt, dat bewoners zich (op bepaalde plekken in

20 Inmiddels is een (door de betrokkenen zelf ontwikkelde) ontruimingsprocedure van kracht, die het woningbedrijf in staat stelt een bij voortdurend (drugs)overlast gevende huurder in ongeveer één maand uit huis te zetten.

21 Het sluiten van dit ontmoetingscentrum is volgens betrokkenen met name het gevolg van organisatorische problemen rondom deze voorziening op stadsdeelniveau.

22 De keerzijde van het opgeknapt Smaragdplein is dat de kinderen in de zomerperiode tot laat in de avond van het plein gebruik maken, tot (groot) ongenoegen van enkele omwonenden.

23 De coördinator buurtbeheer zet hier vraagtekens bij. De politie is meer gericht op snelle acties dan op een structurele aanpak. In Amsterdam-Noord is de politie gaan werken met buurtprofessionals, die wekelijks voor een aantal uren zijn vrijgesteld voor de buurt. In Dordrecht zijn door de politie per buurtbeheerwijk netwerkfunctionarissen aangesteld.

24 Deze bewonersenquête is op initiatief van het coördinatieteam medio 1993 gehouden.

de buurt) nog vaak onveilig voelen. De redenen hiervoor zijn zeer divers. Relatief hoog scoort echter de stille, verlaten plekken in de buurt en rondhangende groepen jongeren. Onveiligheidsgevoelens als gevolg van slechte verlichting en/of inbraak zijn naar de mening van de actieve bewoners minder geworden. Het aanbrengen van (achterpaden)verlichting en beter hang-en sluitwerk op de ramen van de woningen hebben daar volgens diezelfde bewoners aan bijgedragen.

Ook voor de **Smaragdbuurt** is het (op dit moment) niet mogelijk om de onveiligheidsgevoelens van bewoners op twee momenten tegen elkaar af te zetten. Het wachten is op de resultaten van de nameting van het bevolkingsonderzoek door het WODC²⁵. Uit de gegevens van de voormeting is al wel gebleken, dat bewoners uit de Smaragdbuurt zich minder onveilig voelen in de eigen buurt dan bewoners uit andere buurten in de 19e eeuwse gordel van Amsterdam. Gezien de positieve ontwikkeling van de criminaliteit en overlast in het laatste jaar, ligt het voor de hand om te veronderstellen dat de onveiligheidsgevoelens in de Smaragdbuurt eerder zullen zijn afgenomen dan toegenomen. Het is echter niet ondenkbaar dat andere ontwikkelingen juist een tegengesteld effect op de onveiligheidsgevoelens tot gevolg hebben (bijvoorbeeld de toename van het aantal allochtone bewoners).

4.5 Conclusies

Uitgaande van de aangiftecijfers van de politie kan worden geconstateerd, dat na drie jaar 'Preventief Buurtbeheer' de **criminaliteit** in beide buurten is afgenomen (Van der Pekbuurt) of ongeveer gelijk gebleven (Smaragdbuurt) ten opzichte van het jaar voorafgaand aan het experiment. In de Smaragdbuurt is de toename van het aantal aangiften over 1991 en 1992 in het laatste jaar grotendeels teruggedrongen. Daarmee kan *voorzichtig* worden gesteld, dat beide experimenten hun doelstelling ten aanzien van (het verminderen van) criminaliteit hebben gehaald. Met name het aantal inbraken, waar in beide buurten veel preventieve aandacht naar uit is gegaan, blijkt gedurende het experiment te zijn afgenomen. Daarentegen blijkt een ander veel voorkomend delict als diefstal uit auto, waar (vreemd genoeg) in beide buurten geen specifiek acties op ondernomen zijn, in drie jaar tijd voor- namelijk te zijn toegenomen. Wat de **overlast** betreft vallen de ontwikkelingen ook gunstig uit. De woonproblematiek in de Van der Pekbuurt is volgens betrokkenen een stuk inzichtelijker geworden en wordt nu slagvaardig aangepakt. Verder zijn vervuiling en graffiti zichtbaar afgenomen en komt overlast door groepen jongeren steeds minder voor. Hetzelfde geldt voor de Smaragdbuurt, waar met name de overlast van kinderen is verminderd. Vervuiling en graffiti kwam in deze buurt al weinig voor en is zeker niet toegenomen. Eenzelfde gunstig beeld lijkt zich voor te doen ten aanzien van **onveiligheidsgevoelens** bij bewoners van beide buurten. Hoewel een meting op twee momenten in de Van der Pekbuurt ontbreekt, en daardoor een ontwikkeling niet goed aan te geven valt, duiden de signalen er niet op dat de onveiligheidsgevoelens onder de bewoners gedurende de projectperiode zijn toegenomen. In de Smaragdbuurt wordt binnenkort de nameting gehouden van het bewonersonderzoek door het WODC, hetgeen duidelijkheid kan verschaffen over de ontwikkeling van de onveiligheidsgevoelens onder de buurtbewoners.

25 Het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatie Centrum (WODC) verzorgt de effectevaluatie van het landelijke experiment 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer'. In dit kader wordt in een drietal buurten, waaronder de Smaragdbuurt, een bewonersenquête uitgevoerd, bestaande uit een voor- en nameting.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Algemene conclusies

In de periode 1991-1993 is in twee Amsterdamse buurten, te weten de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord) en de Smaragdbuurt (stadsdeel De Pijp) een experiment 'preventief buurtbeheer' uitgevoerd. De doelstelling van de beide experimenten was met name gericht op het terugdringen van criminaliteit, onveiligheid en overlast en het verhogen van de leefbaarheid in de buurt. Daarbij werd aangesloten op een integrale buurtbeheeraanpak, die in de beide buurten tot stand is gekomen. In het kader van de procesevaluatie is vooral het verloop van de experimenten gevolgd en geanalyseerd. Om het effect van deze aanpak te kunnen vaststellen zijn de aangiftecijfers van delicten bij de politie op een rij gezet en is de mening van betrokkenen hierover gepeild. In de Smaragdbuurt wordt binnenkort het bewonersonderzoek door het WODC herhaald, zodat een beter inzicht ontstaat in de totale criminaliteit (ook de niet-geregistreerde delicten) en de onveiligheidsgevoelens onder bewoners. In de Van der Pekbuurt is tussentijds een bewonersenquête uitgevoerd, die echter geen inzicht geeft in de ontwikkeling van de criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens onder bewoners.

Uit de politiecijfers kan geconcludeerd worden, dat het aantal aangiften van delicten in de Van der Pekbuurt in 1991 sterk is afgenomen en in de daarop volgende jaren weer licht gestegen is. In de Smaragdbuurt is het aantal aangiften juist in 1991 en 1992 toegenomen, maar in het laatste jaar aanzienlijk verminderd. Opvallend is dat het aantal inbraken in de beide buurten is afgenomen²⁶. De betrokkenen zijn over het algemeen van mening dat de veel voorkomende criminaliteit en de overlast in beide buurten meer beheersbaar zijn geworden en de buurten beter schoongehouden worden. De indruk bestaat dat de onveiligheidsgevoelens onder bewoners in elk geval niet groter zijn geworden. Op basis van deze gegevens kan een gematigd positief oordeel worden uitgesproken over de mate waarin de doelstellingen van de beide experimenten bereikt zijn. Gezien de grilligheid van de aangiftecijfers en de sociale kwetsbaarheid van deze buurten moet hieraan direct toegevoegd worden, dat dit niet betekent dat de leefbaarheid in de komende jaren zonder meer gewaarborgd is. In overleg tussen de diverse betrokken partijen zullen afspraken moeten worden gemaakt over de wijze waarop de vinger aan de pols kan worden gehouden en het (sociaal en fysiek) beheer van de buurten op een voldoende peil gehandhaafd blijft.

5.2 Beantwoording van evaluatievragen/probleemstelling

Wanneer de conclusies uit het onderzoek worden vertaald naar de evaluatievragen, zoals die voorafgaande aan de start van de experimenten 'Preventief Buurtbeheer' zijn omschreven (zie paragraaf 1.2), dan komt het volgende beeld naar voren:

26 Daar zijn dan ook in beide buurten specifieke acties op ondernomen.

Hoe (en hoe goed) is criminaliteitspreventie ingebed in het buurtbeheerbeleid?

De aanpak van criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid vormt een belangrijk onderdeel van de bredere buurtbeheeraanpak in de beide gebieden. Deze veiligheidsproblematiek staat volgens de betrokkenen ook in de beleving van de buurtbewoners hoog op de prioriteitenlijst. Het draagvlak voor criminaliteitspreventie is bij de betrokken organisaties redelijk groot. Met name door de betrokkenheid van de politie is criminaliteitspreventie goed ingebed in het buurtbeheerbeleid. Het knelpunt ligt meer in de richting die buurtbeheer uitgaat binnen het reguliere beleid van stadsdelen en instellingen, dan in de betekenis die daarbij wordt toegekend aan de veiligheidsproblematiek.

Hoe is de implementatie van criminaliteitspreventieve maatregelen verlopen?

De voorbereiding en uitvoering van concrete criminaliteitspreventieve maatregelen heeft zich niet wezenlijk onderscheiden van andere maatregelen uit het plan van aanpak en is over het algemeen betrekkelijk goed verlopen.

Als bevorderende factoren kunnen worden genoemd:

- de verschillende betrokken organisaties hebben een beter overzicht van het totale pakket aan maatregelen en projecten, dat in de buurt wordt uitgevoerd;
- de samenhang tussen verschillende maatregelen binnen een buurt is beter gewaarborgd dan bij het afzonderlijk uitvoeren van preventiemaatregelen;
- er is een structureel overlegplatform waar de voorbereiding en uitvoering van de preventiemaatregelen met meerdere partijen besproken wordt;
- de verantwoordelijkheid voor preventiemaatregelen in de ruime betekenis van het begrip ligt minder dan voorheen bij de politie alleen.

Als belemmerende factoren kunnen worden genoemd:

- de signalering van problemen en het inzicht in de achtergronden is vaak te algemeen of onvolledig (wat is er precies aan de hand?);
- er bestaat niet altijd voldoende kennis en inzicht bij betrokkenen inzake de te verwachten opbrengsten van een bepaalde aanpak of cluster van maatregelen (hoe pak je het probleem zo gericht mogelijk aan?);
- het resultaat van preventiemaatregelen is veelal pas op langere termijn zichtbaar, zodat het lastiger is om de motivatie van betrokkenen op peil te houden (hoe houd je de aandacht vast?);
- de aangiftecijfers van delicten bij de politie vormen slechts een hele ruwe indicatie van de effectiviteit van de preventiemaatregelen (wat levert het op?).

Daarnaast bestaan er uiteraard nog vele, meer algemene belemmerende en bevorderende factoren, die onder andere te maken hebben met de organisatiestructuur, het plan van aanpak, de personele inzet en de financiële middelen. Deze factoren hebben meer te maken met de algemene opzet van het buurtbeheer dan met de specifieke implementatie van preventiemaatregelen.

Welke relatie is er tussen deze factoren en de bredere buurtbeheeraanpak?

De indruk bestaat niet dat de belemmerende factoren voor de preventiemaatregelen direct samenhangen met de integrale buurtbeheeraanpak. In feite gaat het hier om zaken die in het algemeen gelden voor het uitvoeren van preventiemaatregelen. Aan de andere kant kunnen de bevorderende factoren wel gerelateerd worden aan

breder buurtbeheeraanpak. Door aansluiting bij buurtbeheer kan de implementatie van preventiemaatregelen sneller en beter afgestemd plaatsvinden. Tegen deze achtergrond kan geconcludeerd worden, dat vanuit het perspectief van criminaliteitspreventie vrijwel alleen maar voordelen en nauwelijks nadelen aan een inkadering binnen buurtbeheer kleven.

In hoeverre worden problemen met de implementatie van criminaliteitspreventieve maatregelen in probleembuurtten verminderd via de buurtbeheeraanpak?

Feitelijk is deze vraag al min of meer beantwoord in de voorgaande passages. Eén van de belangrijkste problemen met de implementatie van criminaliteitspreventie in probleembuurtten, is de geringe bereidheid van bewoners tot meewerken. Dit is ook de reden dat buurtpreventie in dit soort buurten vaak niet goed van de grond komt. Uit de experimenten is gebleken dat zelfs bij een veel bredere buurtaanpak de activering van bewoners in deze buurten geen sinecure is. Toch zijn er op kleine schaal wel degelijk successen geboekt met het bereiken en inschakelen van bewoners bij activiteiten of maatregelen in de buurt. Het is echter duidelijk dat dit een relatief grote en langdurige inzet vergt, die vanuit criminaliteitspreventie alleen nauwelijks kan worden opgebracht. Buurtbeheer is dus zeker geen gemakkelijke, maar mogelijk wel de enige weg om preventiemaatregelen in probleembuurtten tot stand te brengen.

Welke voorwaarden moeten (dus) vervuld zijn, wil criminaliteitspreventie succesvol geïmplementeerd worden in dit type buurten?

De experimenten 'Preventief Buurtbeheer' hebben duidelijk gemaakt dat er twee hoofdvoorwaarden zijn om criminaliteitspreventie in probleembuurtten te kunnen opzetten, namelijk:

- een stevige beheerstructuur op buurtniveau, die als kapstok kan fungeren voor de preventiemaatregelen, en gekenmerkt wordt door onder andere:
 - . een constructieve samenwerking tussen de organisaties in de buurt;
 - . een 'open' communicatie met de buurtbewoners;
 - . een op de problematiek in de buurt toegesneden plan van aanpak met duidelijke doelen voor de korte en langere termijn;
 - . een bestuurlijk en ambtelijk draagvlak voor de uitvoering van dit plan;
 - . voldoende financiële en personele middelen om de maatregelen uit te voeren;
 - . enige continuïteit voor de langere termijn (ook voor projectmedewerkers).
- een zorgvuldige implementatie van de preventiemaatregelen zelf, hetgeen gekenmerkt wordt door onder andere:
 - . een vroegtijdige en adequate signalering van criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid in de buurt;
 - . het gebruikmaken van deskundigheid en kennis die is opgebouwd rond de aanpak en effectiviteit van preventieprojecten of clusters van maatregelen;
 - . het voortdurend aandacht besteden aan het versterken van het draagvlak voor preventiemaatregelen, vanuit het besef dat preventie vaak een investering op langere termijn is;
 - . het verwerven van een betrouwbaar inzicht in de (tussentijdse) resultaten van de preventiemaatregelen, teneinde het succes hiervan te kunnen aantonen of zonodig de aanpak te kunnen bijstellen.

De probleemstelling van het evaluatie-onderzoek is voorafgaande aan de start van de experimenten 'Preventief Buurtbeheer' als volgt omschreven:

"Is buurtbeheer een effectieve methodiek om criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid terug te dringen in buurten die gekenmerkt worden door een meervoudige achterstandsproblematiek?"

Deze probleemstelling kan op basis van het voorgaande bevestigend beantwoord worden. De ervaringen met de experimenten 'Preventief Buurtbeheer' maken echter tegelijkertijd duidelijk dat dit geen gemakkelijke opgave is. Het ontwikkelen van een vorm van integraal buurtbeheer, die verder gaat dan het opzetten van enkele aardige projecten, betekent een grote omslag in de bestaande cultuur en werkwijze binnen de overheid en instellingen²⁷. Een dergelijke omslag vergt een stevige bestuurlijke aandacht voor het ontwikkelingsproces van buurtbeheer, die nadrukkelijk uitstijgt boven het belang van criminaliteitspreventie alleen. Feitelijk gaat het hierbij om het bestuurlijke belang dat gehecht wordt aan het toekomstig functioneren van deze gebieden in de breedste zin van het woord. Dit betekent tevens dat een vorm van integraal en preventief buurtbeheer wellicht de enige manier is om op langere termijn een voldoende niveau van veiligheid in dergelijke probleembuurten te kunnen waarborgen.

5.3 Enkele aanbevelingen

In de eerdere tussenrapportages van de experimenten 'preventief buurtbeheer' zijn al de nodige aanbevelingen gedaan rond de aanpak in de Van der Pekbuurt en de Smaragdbuurt. Dit eindrapport wordt afgesloten met een vijftal aanbevelingen op een iets hoger abstractieniveau, te weten:

1 Politiek-bestuurlijke betrokkenheid bij preventief buurtbeheer noodzakelijk

In veel gemeenten en stadsdelen wordt de opzet van buurtbeheer met name vormgegeven door ambtenaren en medewerkers van gesubsidieerde instellingen. Gezien het grote belang van buurtbeheer in met name achterstandswijken, verdient dit proces een nadrukkelijker betrokkenheid van de bestuurders. Buurtbeheer vormt immers een concrete uitwerking van het gedachtengoed rond sociale en bestuurlijke vernieuwing en integrale veiligheidszorg. Zonder een nadrukkelijke betrokkenheid van bestuurders bestaat het gevaar dat buurtbeheer blijft steken in losse initiatieven of tijdelijke experimenten en zodoende geleidelijk uit de belangstelling raakt.

2 Bewoners moeten centraal (blijven) staan bij buurtbeheer

Bij de start van buurtbeheer is relatief veel energie gestoken in het trachten te bereiken en in te schakelen van bewoners bij allerlei activiteiten en maatregelen. In de meeste gevallen is er gaandeweg een zekere teleurstelling ontstaan over de mate waarin bewoners daadwerkelijk een rol spelen bij buurtbeheer. In het overlegcircuit gaat het soms slechts om enkele enthousiaste bewoners of ontbreken de buurt-

27 Er wordt nogal eens over buurtbeheer opgemerkt, dat het 'oude wijn in nieuwe zakken' zou zijn. In een dergelijke stellingname weerspiegelt zich het gebrek aan besef over de fundamentele veranderingen, die met buurtbeheer worden nagestreefd.

bewoners zelfs geheel. Bij georganiseerde activiteiten of bijeenkomsten in de buurt is het altijd weer de vraag hoeveel bewoners daadwerkelijk komen opdagen. Het is belangrijk om de positie van bewoners bij het buurtbeheer te versterken. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen de bewoner als **consument** van overheidsdiensten (bijvoorbeeld een regelmatige vuilophaal) en als mede-**producent** van zijn eigen en/of andermans welzijn (bijvoorbeeld zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid). In de eerste rol mogen bewoners eisen dat er door de overheid of gesubsidieerde instellingen een goede dienstverlening wordt geleverd. In de tweede rol spelen bewoners zelf een belangrijke rol om hun situatie of buurt te verbeteren, waarbij in bepaalde gevallen ondersteuning kan worden gekregen van de overheid of instellingen.

3 Signalering en monitoring

In de experimenten in de Smaragdbuurt en de Van der Pekbuurt heeft het niet ontbroken aan signalering van problemen en monitoring van de voortgang en resultaten van projecten en maatregelen. In de Van der Pekbuurt is bij de start van het experiment een onderzoek onder sleutelpersonen uitgevoerd²⁸ en tegen het einde van het experiment een bewonersenquête. In de Smaragdbuurt heeft in het kader van de landelijke effectevaluatie 'criminaliteitspreventie via buurtbeheer' een bewonersenquête plaatsgevonden. Binnenkort zal nog een nameting worden uitgevoerd, zodat aanvullend inzicht kan worden verkregen in de ontwikkelingen gedurende het experiment. Daarnaast zijn er voor beide buurten natuurlijk de jaarrapportages geweest en zijn de afzonderlijke maatregelen uit de plannen van aanpak hetzij schriftelijk hetzij mondeling geëvalueerd.

Aan de bovenbeschreven signalering en monitoring is gedurende de experimentperiode derhalve voldoende aandacht besteed, ondanks het feit dat deze niet altijd even systematisch heeft plaatsgevonden. Voor een goed verloop van de planontwikkeling en -evaluatie na de experimentperiode, is het van belang om regelmatig en gestructureerd allerlei relevante registratiegegevens te (blijven) verzamelen en een periodieke meting onder de buurtbevolking te laten plaatsvinden. Daarbij kan gedacht worden aan het opzetten van een buurtsignaleringsysteem.

4 Naast een buurtbeheerplan ook een toekomstperspectief

Tot nog toe zijn de plannen van aanpak voor 'preventief buurtbeheer' met name gericht geweest op de korte en middenlange termijn (ca 1-3 jaar). Hierbij gaat het met name om het aanpakken van concrete problemen op buurtniveau. Het verdient aanbeveling om daarnaast ook aandacht te besteden aan het ontwikkelen van een buurtperspectief op langere termijn (ca 5-10 jaar)²⁹. Op die manier kan tevens een meerjarig investeringsprogramma voor de verschillende buurten binnen een stadsdeel worden opgesteld. Zodoende wordt voor alle betrokkenen duidelijk dat er niet alleen wordt gewerkt aan het blussen van allerlei buurtbrandjes, maar ook aan het goed functioneren van de buurt in de toekomst.

28 Instituut Jeugd en Welzijn: 'Verbeter de buurt, een onderzoek naar de sociale woonproblematiek in de Van der Pekbuurt, Disteldorp en Gentiaanbuurt', Amsterdam, 1991.

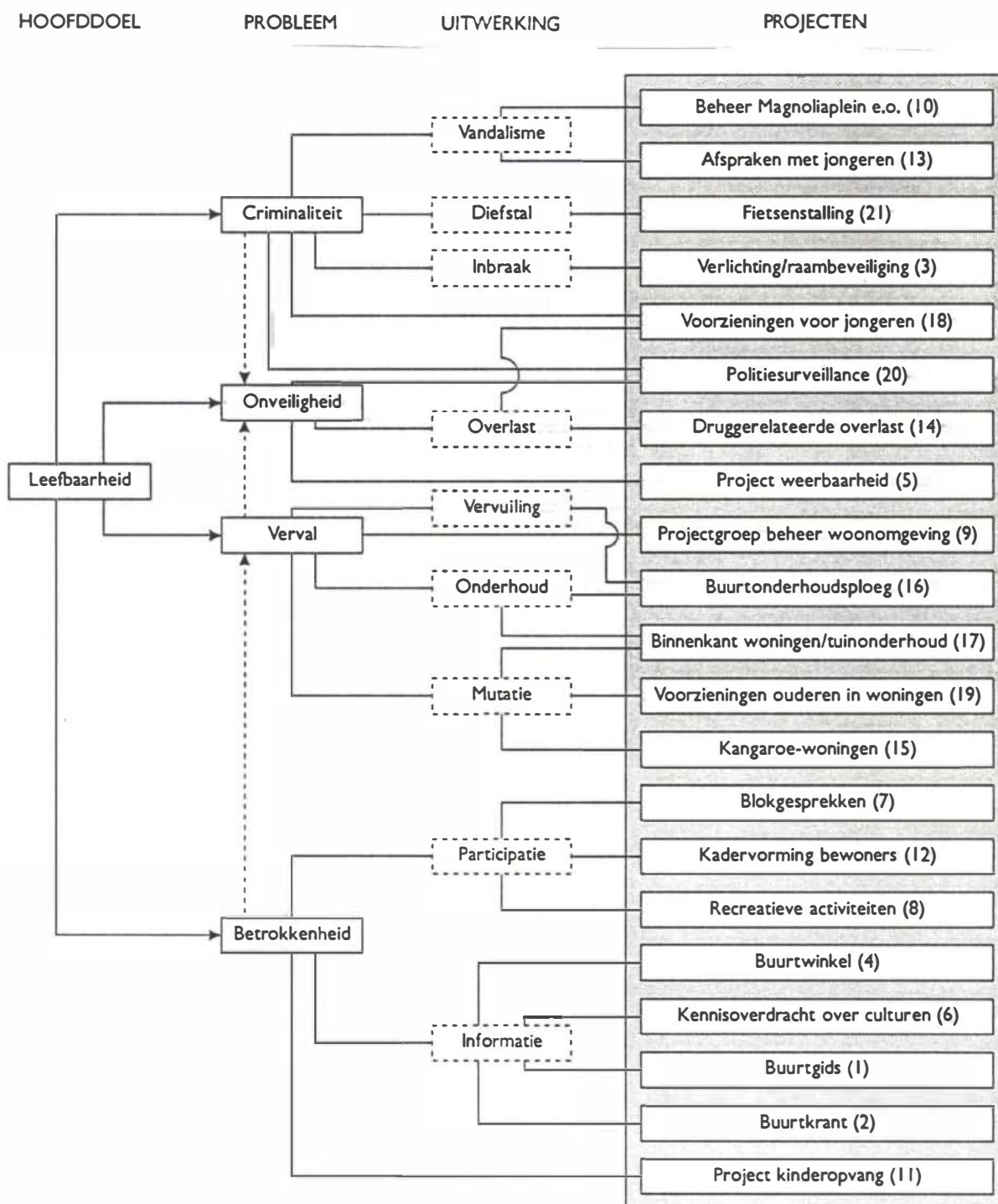
29 In Amsterdam-Noord is men daar momenteel al mee bezig.

5 Ontwikkelen van specifieke buurtveiligheidsplannen

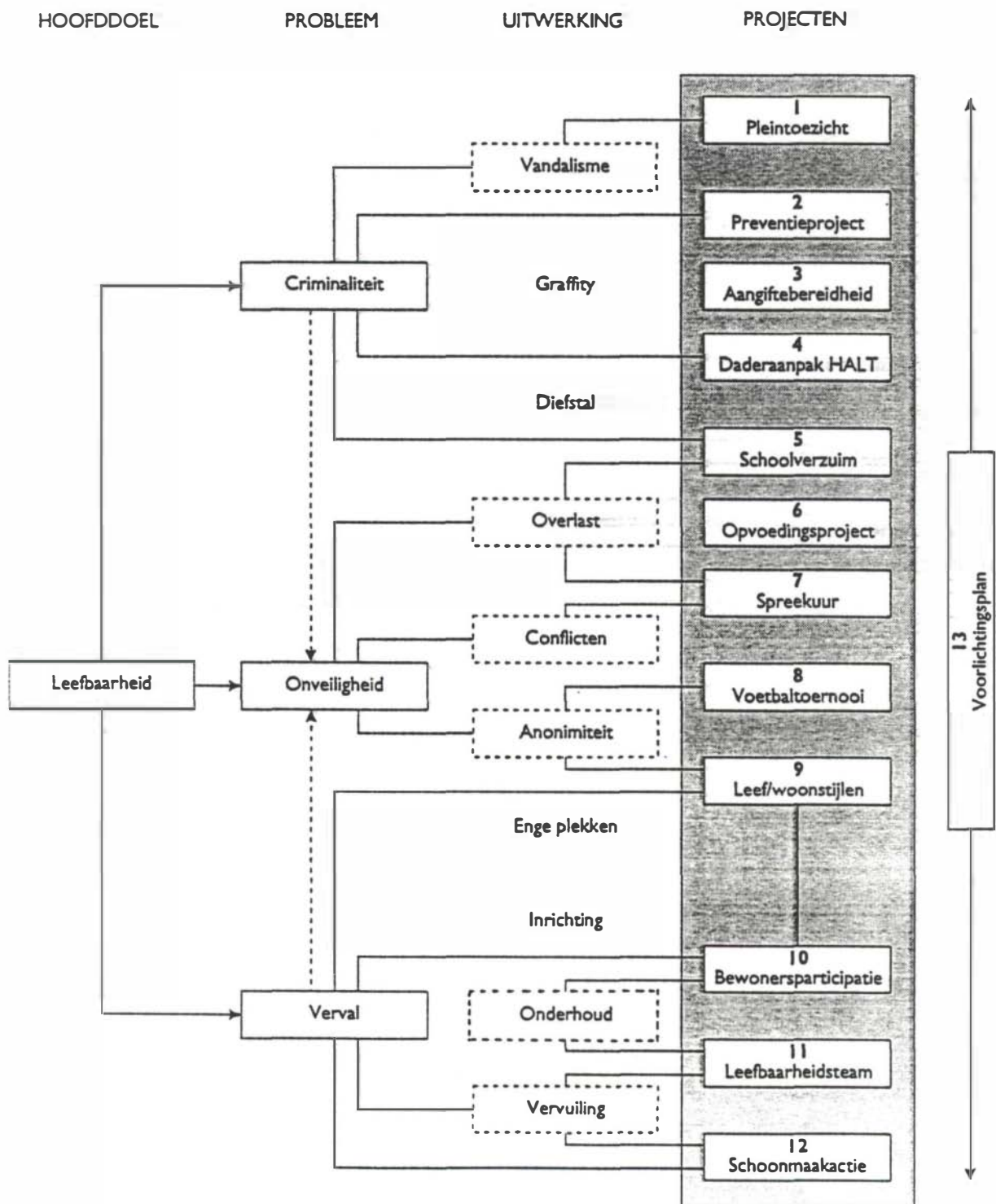
In de experimenten 'preventief buurtbeheer' is relatief veel aandacht besteed aan de veiligheid en overlastsituaties in de beide buurten. Gebleken is dat het terugdringen van de criminaliteit een zaak van langere adem en voortdurende inzet is. Het oplossen van een probleem in een bepaald gebied of met een specifieke groep vergt veelal een samenhangend pakket aan maatregelen. Het verdient aanbeveling om de inventarisatie, analyse en aanpak van de problematiek in een specifiek buurtveiligheidsplan weer te geven. Het voortouw zou hierbij genomen kunnen worden door een preventiecoördinator bij het stadsdeel of de politie. Dit buurtveiligheidsplan kan vervolgens een onderdeel vormen van een integraal buurtbeheerplan. Zodoende kan de specifieke deskundigheid en ervaring met betrekking tot criminaliteitspreventie ingebracht worden binnen een bredere buurtbeheeraanpak³⁰.

30 Zie o.a.: Notitie Gebiedsgericht Veiligheidsbeleid, Van Dijk, Van Someren en Partners in opdracht van de hoofdafdeling ABJZ van de gemeente Amsterdam, februari 1994.

Bijlage 1: Samenhang buurtbeheermaatregelen Van der Pekbuurt



Bijlage 2: Samenhang buurtbeheermaatregelen Smaragdbuurt



Bijlage 3: Publikatie-overzicht

Deze rapportage maakt deel uit van een serie publikaties over criminaliteitspreventie en buurtbeheer. Het betreft buurtbeheerprojecten die door de Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie zijn gesubsidieerd en door Van Dijk, Van Soomeren en Partners worden geëvalueerd.

Reeds verschenen publikaties:

- *Preventie en Buurtbeheer; Criminaliteitspreventie op wijk en buurtniveau*
J. de Waard en P. de Savornin Lohman (met medewerking van K. Blits, H. Bruinink, T. Eijken, M. van der Gugten, R. van Overbeeke, P. van Soomeren en Marjan Wijn), (voormalig) Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, Den Haag, juni 1991
(68 pagina's)
- *Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht, rapportage 1e fase (medio 1990 - medio 1991)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Dordrecht, december 1991
(42 pagina's)
- *Voormeting projecten criminaliteitspreventie via buurtbeheer*
R. van Overbeeke en P. van Soomeren, Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Den Haag, oktober 1992
(30 pagina's)
- *Uitgebreide rapportage: Resultaten van de vragenlijst - behorend bij het rapport Voormeting projecten criminaliteitspreventie via buurtbeheer*
R. van Overbeeke en P. van Soomeren (met medewerking van H. Bruinink), Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Den Haag, oktober 1992 (122 pagina's)
- *Project 'Preventief Buurtbeheer' in de Diamantbuurt (stadsdeel De Pijp), rapportage 1e fase (medio 1991 - medio 1992)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, juli 1992
(25 pagina's + bijlage)
- *Project 'Preventief Buurtbeheer' in de Smaragdbuurt (stadsdeel De Pijp), rapportage 2e fase (medio 1992 - medio 1993)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, december 1993
(14 pagina's + bijlage)
- *Project 'Preventief buurtbeheer' in de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord), rapportage 1e fase (eind 1990 - medio 1992)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, november 1992
(34 pagina's)

- *Project 'Preventief Buurtbeheer' in de Van der Pekbuurt (stadsdeel Noord), rapportage 2e fase (medio 1992 - medio 1993)*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, december 1993
(30 pagina's + bijlage)
- *Aanpak stelselmatige daders in Dordrecht: Een stok achter de deur!*
H. Bruinink en E. Lagendijk, gemeente Dordrecht, januari 1994
(13 pagina's)
- *Buurtserviceteams in Dordrecht: Twee vliegen in één klap!*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Dordrecht, januari 1994
(13 pagina's)
- *Eindrapport Buurtbeheer en Criminaliteitspreventie in Dordrecht 1990 - 1993*
H. Bruinink, M. van der Gugten en P. van Someren, gemeente Dordrecht, maart 1994 (31 pagina's + bijlagen)
- *Eindrapport experimenten Preventief Buurtbeheer in Amsterdam 1991 - 1993*
H. Bruinink en M. van der Gugten, gemeente Amsterdam, juni 1994
(23 pagina's + bijlagen)

Binnenkort verschijnt nog:

- *Eindrapport projecten criminaliteitspreventie via buurtbeheer*
R. van Overbeeke en P. van Someren, Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie, Den Haag, najaar 1994

Meer informatie?

- * Stafafdeling Informatievoorziening van de Directie Criminaliteitspreventie
de heer J. de Waard (documentalist), telefoon: 070 - 3706555
- * Van Dijk, Van Someren en Partners BV
genoemde auteurs, telefoon: 020 - 6257537
- * Nieuwsbrief van het Landelijk Platform Buurt- en wijkbeheer
uitgever: Van Dijk, Van Someren en Partners BV
mevrouw M. Vos, telefoon: 020 - 6257537